

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883. Andra Kammaren. N:o 7.

Onsdagen den 7 Februari.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 29 och 31 sistlidne Januari.

§ 2.

Anställdes, enligt derom förut fattadt beslut, val af tolf ledamöter och tolf suppleanter i det Särskilda Utskott, som Riksdagen beslutit tillsätta; och utsågos dervid

till *Ledamöter:*

Herr <i>A. P. Danielson</i>	med 198 röster
„ <i>vice Talmannen C. Ifvarsson</i>	„ 197 „
„ <i>Liss Olof Larsson</i>	„ 108 „
„ <i>Ola Andersson i Burlöf</i>	„ 106 „
„ <i>Sv. Andreasson</i>	„ 103 „
„ <i>Emil Key</i>	„ 101 „
„ <i>Friherre B. O. Stackelberg</i>	„ 101 „
„ <i>G. Heggström</i>	„ 97 „
„ <i>N. Petersson i Runtorp</i>	„ 97 „
„ <i>L. Jönsson i Sandby</i>	„ 96 „
„ <i>A. Svensson i Lösen</i>	„ 96 „
och „ <i>Abr. Rundbäck</i>	„ 90 „

den sistnämnde efter lottning med Herrar *E. G. Boström* och *S. Wieselgren*, hvilka jemväl erhållit hvardera 90 röster;

samt till *Suppleanter:*

Herr <i>H. F. Bergström</i>	med 181 röster
„ <i>J. Bengtsson i Öxared</i>	„ 180 „
„ <i>N. Nilsson i Wrångebol</i>	„ 106 „
<i>Andra Kammarens Prot. 1883.N:o 7.</i>	1

Herr	<i>J. Eliasson</i>	med	106	röster
„	<i>F. G. Jansson</i>	„	106	„
„	<i>M. Dahn</i>	„	106	„
„	<i>J. E. Ericsson</i> i Väsby	„	106	„
„	<i>N. Olsson</i> i Ättersta	„	106	„
„	<i>P. Pehrsson</i> i Norrsund	„	106	„
„	<i>L. J. Larsson</i> i Tranhult	„	106	„
„	<i>J. Andersson</i> i Baltorp	„	99	„
och „	<i>J. Anderson</i> i Hälla	„	99	„

Den här ofvan angifna ordning mellan de suppleanter, som erhållit ett lika antal röster, blef genom lottning bestämd.

§ 3.

Derefter företogs val af nio ledamöter i hvartdera af de två Tillfälliga Utskott, hvilkas tillsättande blifvit af Kammaren beslutadt; hvarvid utsågos till

Ledamöter i Tillfälliga Utskottet N:o 1.

Herr	<i>C. Andersson</i> i Hamra,
„	<i>F. J. E. Berglöf,</i>
„	<i>C. A. Bokström,</i>
„	<i>J. Boman,</i>
„	<i>C. Carlsson,</i>
„	<i>P. M. Larsson</i> i Löa,
„	<i>A. M. Lundberg,</i>
„	<i>A. Weckman</i> och
„	<i>J. E. Wikstén,</i>
hvardera	med 104 röster; samt till

Ledamöter i Tillfälliga Utskottet N:o 2.

Herr	<i>C. A. Andersson</i> i Malmö,
„	<i>H. Andersson</i> i Nöbbelöf,
„	<i>J. Andersson</i> i Lysvik,
„	<i>J. Anderson</i> i Tenhult,
„	<i>G. Beijer,</i>
„	<i>N. P. B. Lindgren,</i>
„	<i>A. V. Ljungman,</i>
„	<i>Olaus Olofsson</i> och
„	<i>J. Jönsson</i> i Axtorp,
de åtta förstnämnde ledamöterne	med 71 röster hvardera samt Herr
J. Jönsson	med 69 röster.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till Konstitutions-Utskottet Herr *C. J.*

Svenséns på Kammarens bord hvilande motion, N:o 90, angående ändring i 87 § 2 mom. Regeringsformen.

Efter föredragning derpå af Friherre *B. A. Leijonhufvuds* motion, N:o 91, angående förstärkningar uti Kongl. Maj:ts förslag till ny härordning, anförde

Grefve Björnstjerna: Jag ber att få yttra några ord, som jag anhåller måtte få åtfölja Friherre Leijonhufvuds motion till Särskilda Utskottet, dit jag förmodar densamma kommer att remitteras.

I den för fosterlandet så viktiga försvarsfrågan befinner jag mig fortfarande på samma ståndpunkt som förr och anser att endast en verklig värnpligtsarmé, sådan som 1875 års förslag uppstälde, kan skänka landet ett betryggande försvar på samma gång den uppfostrar ett laglydigt, modigt och fosterlandsälskande folk. Jag har dock redan år 1878 förklarat och gör det åter, att jag icke är så oklok, att jag förkastar hvad som är bra, derföre att jag icke kan få det allra bästa, alltid förutsatt att det nya som bjudes är bättre än det vi redan hafva. Jag har så noggrant jag förmått granskat Kongl. Maj:ts förslag angående ny härordning och jag kan icke finna annat än att detsamma innebär betydliga förbättringar.

Ingen kan mera än jag högakta den indelta soldaten, jag instämmer derföre gerna i hvad Friherre Leijonhufvud om honom säger, om jag också icke kan finna den af motionären uppställda liknelsen fullt riktig, då han jemför förhållandet mellan rotebonden och soldaten med det mellan patronus och klienten. Denne patronus och denne klient synas mig icke alltid draga så jemnt. Den ene begär så *mycket* som möjligt och den andre ger så *litet* som möjligt. Hvad åter angår indelningsverket, såsom grund för ett tidsenligt försvar, har jag funnit detta möta så stora olägenheter både i politiskt och militäriskt hänseende, att saken förefaller mig nästan ogörlig.

Hvad det nya förslaget beträffar, torde det mesta klander, som deremot anföres, drabba den tillämnade stammen. För min del kan jag dock icke finna hvarför denna nya stam skulle blifva så mycket sämre än den vi nu hafva. Jag tror tvärt om att, om skolorna blifva goda och befordran jemn, vi icke skola komma att sakna dugliga rekryter. Att 20 månaders garnisonstjänst icke kan skadligt inverka på ynglingarne, vågar jag påstå. I annat fall skulle ju hela Tysklands ungdom vara demoraliserad. Garnisonstjänsten räcker der ännu längre än här är föreslaget, och dock har jag aldrig hört någon påstå att manskapet deraf tagit skada. Tvärt om. Man behöfver endast se på våra egna rekryter för att finna att de under de första garnisonsåren högst fördelaktigt utveckla sig både i kroppsligt och intellektuellt hänseende, ja, till den grad, att man ofta nog har svårt att känna igen dem. Det är också ganska sällsynt att någon under de första åren blifver straffad för begångna fel. Deremot medgifver jag gerna, att flerårig garnisonstjänst är skadlig. Karlen har då icke något vidare att lära, obefordrad förlorar han lust för sitt yrke och förfaller ofta nog. Men här kommer ju detta icke i fråga.

Man har vidare sagt att garnisonstjensten förtager lusten till stadigt arbete. Det är märkvärdigt att man aldrig hört att tyska ynglingar visat sig vara mindre flitiga och arbetsamma, sedan de slutat sin värnpligt, än förut. Tvärt om har jag hört många industriidkare förklara, att de bästa soldaterna äfven blifva de bästa arbetarne. Men, säger man, då den föreslagne stamsoldaten slutat sin garnisonstjenstgöring, har han ingen fast bostad, han kommer då att föra ett kringirrande lif, "liksom det från stranden lösryckta sjögräset". Den indelta soldaten deremot, han har sitt torp, det är just detta som gifver honom den stadga och den pålitlighet som utmärka honom. Det är dock redan upplyst att mer än halftva indelta kavalleriet icke har några torp och jag har aldrig hört omtalas att de skånske ryttarne äro mindre väl disciplinerade, mindre pålitliga, mindre tillgifne sitt befäl än småländingarne och uppländingarne. Hufvudsaken är väl att man betalar karlen bra, vare sig han får torp eller penningar, det kan vara likgiltigt. Slutligen, hvarför skall den nya stammen hysa mindre kärlek till fanan eller tillit till sitt befäl än den gamla? Stamsoldaten får ju, sedan han slutat sin garnisonstjenstgöring, fortfarande och så länge han kvarstår i stammen samma öfning som den indelta soldaten nu, eller en månad årligen. Någon brist på äldre folk kan icke heller ifrågakomma, ty rekapitulera torde stamsoldaten nog göra så länge han får. 90 kronors lön om året plus dagaflöning och allting fritt är icke illa betaldt för 30 dagars öfning; det blir sammanlagdt öfver 3 kronor om dagen.

Jag kan icke heller instämma med Friherre Leijonhufvud, då han anser den fasta befälsstammen vara för svag mot den värnpligtiga. Det förefaller mig snarare som om en alltför stor del af det fasta befälet under vanliga förhållanden skulle komma att blifva oanvänd, således illa affönad och mot sin vilja nödsakad söka sin utkomst på annat håll, det vill säga förhållandet blir detsamma som det, man nu förebrår de indelta officerarne.

Om jag således icke kan i alla delar förena mig i hvad Friherre Leijonhufvud i sin motion framställt, gör jag det på det litligaste i de 3 hufvudfordringar, som deri uppställas. Jag gör det så mycket hellre som jag vet mig häri uttrycka mina kamraters inom generalitetet gemensamma tanke, den nemligen att utom dessa förbättringar det nya förslaget icke kan svara mot hvad landet har rätt att deraf fordra. Dessa trenne hufvudfordringar äro: *för det första*, att stammens styrka ökas med 5,000 man; *för det andra*, att beväringsofningarne bestämmas till 90 dagar, *utan någon som helst afkortning*; *för det tredje* och viktigaste, att tiden, inom hvilken de 90 dagars beväringsofningar skola tillämpas, må blifva betydligt kortare än 15 år, som nu föreslås.

Hvad först stammens styrka angår, behöfver jag icke påminna om, att 30,000 man dels är mindre än hvad vår nuvarande stam utgör, dels att det just var detta antal som majoriteten af denna Kammare år 1878 föreslog. Jag vet icke att sedan dess några militära tilldragelser inträffat, som kunnat förändra åsigtorna i detta afseende, snarare tvärt om. Med en organisation, sådan det framlagda förslaget

afser, är ju alldeles gifvet, att ett rimligt förhållande måste finnas mellan stamsoldaternas och den till hälften ööfvade beväringens antal, detta kan säkerligen icke sägas vara fallet, då man vid infanteriet endast uppsätter 1 stamsoldat mot 5 beväringar. Jag beundrar den befälhafvares mod, som anser sig kunna föra en sådan trupp i elden. Utgången, den är gifven. Förgäfves har jag i komiterades betänkande sökt något militäriskt skäl för den föreslagna minskningen. Endast ett ekonomiskt anföres, det att bespara en utgift af omkring 600,000 kronor. Men, mine Herrar, kan en sådan summa väga något i en så vigtig fråga, eller kan någon på allvar tro, att man kan få ett godt försvar för samma pris som det ganska svaga vi nu ega och som försatt vårt land i en så ogynsam ställning till alla andra.

En stor förtjenst hos det framlagda förslaget ligger deri, att beväringens öfningstid blifvit bestämd, icke till *högst* 90 dagar, utan verkligen till 90 dagar; men under sådana förhållanden förefaller det mig besynnerligt att man för vissa fall vill medgifva ett afdrag derifrån af ända till 20 dagar. Det blir antingen mycket få, som kunna erhålla denna lindring, då tjenar den till intet, eller ock blir det många som deraf begagna sig, då måste detta komma att högst menligt inverka på öfningarnes gång, och skall dessutom väcka ovilja samt misstanke om mannamån hos de ynglingar, hvilka icke lyckas komma i åtnjutande deraf. Lika rätt och lika skyldighet för alla är den grund, hvarpå värnpligten hvilat. Rubbas den, blir det hela snart förhatligt. Hvad särskildt kavalleriet angår, har jag alltid tänkt, att dessa 90 dagar hufvudsakligen borde användas till att gifva karlen någorlunda skicklighet i ridkonsten. Detta är i alla fall icke mer än hälften af den tid som rekryter nu använda för att approberas i ridning. Jag har frågat mig om verkligen en viss skjutskicklighet skulle kunna motväga den brist i ridskicklighet, som 20 dagars afdrag från öfningstiden måste medföra; jag har måst nekande besvara denna fråga. Ganska beklagligt vore det således, om något som helst afdrag från den fastställda öfningstiden skulle under någon förevändning kunna medgifvas.

Hvad slutligen den tredje frågan angår, eller den tid, hvarinom de 90 dagarnes beväringsofningar skulle taga sin början, hafva alla de tillkallade generalerna enhälligt förklarat, att det vore i hög grad farligt att uppskjuta tillämpningen af den förökade beväringsexercisen under så lång tid som här föreslagits eller nära $\frac{1}{3}$ mansålder. Vår *nu varande* stam är redan mycket svag och blifver det naturligtvis ännu mera under öfvergångsperioden. Den indelta soldaten, som vet sig vara utdömd, kan icke vidare omfatta öfningarne med någon särdeles lust. På samma gång kommer han att med en viss ovilja se på det unga manskapet, som under garnisonsöfningarne förvärfvat större skicklighet och som derföre möjligen låter påskina en viss öfverläghenhet öfver den gamla soldaten. Sammanförde i samma kompani, måste dessa båda olika slag af manskap icke väl samverka, derpå måste naturligtvis det hela förlora både i kraft och duglighet. För hvad stammen sålunda förlorar i användbarhet måste man söka ersättning i ökad beväringsofning. Det är således af högsta vikt att öfvergångs-

tiden dertill göres så kort som möjligt. Åtskilliga andra punkter finnas visserligen äfven i det framlagda förslaget, som icke tillvunno sig generalernas godkännande; men de äro dock af mera underordnad vikt. Jag vill derföre icke nu vidröra dem. Hvad deremot de af Friherre Leijonhufvud framställda fordringarne angår, anser jag dem vara så afgörande för förslagets militära användbarhet, att jag vågar sluta med samma ord, som Friherre Leijonhufvud i sin motion användt, eller att den, som i försvarsfrågan "låter förmå sig till" kompromisser och afprutningar, hvilka ej kunna gillas af hans "verkliga sakkännedom", "gör sig illa förtjent af fäderneslandet."

Herr C. A. Larsson: Jag skall bedja att få göra en gensaga mot den ärade talaren. Han sade, att i det förslag till härordning, som förra gången framlades inför Riksdagen, stammens styrka var bestämd till 30,000 man. Ja, det är sant, men det är att märka att det då icke var föreslaget, att den värnpligtige skulle stå kvar i stammen i 12 år, såsom detta förslag innehåller. Härigenom komma i sjelfva verket 47,000 man att i händelse af behof stå färdiga till mobilisering, hvilket är mer än 30,000 man, hvarom förra gången var fråga, ja, mer än detta antal i banko. Dessutom ber jag få nämna, att det just var de "kloke militärerne" i försvarskomitén, hvilka sjelfva propulerade, att antalet stamsoldater skulle bestämmas till 25,000, — det var icke de öfriga ledamöterna i komitén som drefvo på detta — men det gick igenom nästan enhälligt. Man trodde alltid, att det skulle behövas mer än 25,000 man stamsoldater; men sedan man började att gå in i detaljerna och det befans nödigt, att den värnpligtige stode kvar i stammen 12 år, och man således fick insigt om, att stammen stigit till ett vida större antal än vi öfriga ledamöter i komitén föreställt oss, blefvo vi visserligen något öfverraskade, men det skedde likväl icke någon ändring häruti, och derför blef det också bestämdt, att årskontingenten skulle beräknas till 5,500 man. Man trodde äfven, att icke flera rekryter skulle uttagas, än som fattades för stammen, och, då detta nu utgör ett antal af omkring 2,500, att icke heller flera behöfde insändas till skolorna. Men då mötte man oss åter med den invändningen, att då får en del högre befäl icke en påräknad sysselsättning i skolorna jemte dermed följande dagaflöning. Allt nog, det kom att stanna vid majoritetens förslag.

Att Kongl. Maj:t nu tillåter, att de, som visat prof på skjutskicklighet, få räkna sig tjugu dagar till godo af öfningstiden, anser jag för min del för en stor vinst för försvaret. Ty de, som känna något till, hvad bevaringsynglingarne nu för tiden hinna förvärfva för skjutskicklighet på mötena, veta också, att den är så dålig, att han icke duger till att skjuta i hjel en enda människa. Nu har han åter enligt förslaget rätt att slippa undan 20 dagars bevaringsöfningar, om han uppnått en viss grad af skjutskicklighet, hvaraf han hittills icke haft något gagn i det hänseendet, och man kan med anledning häraf hoppas, att skarpskyttecorpserna skola växa upp igen och blifva, hvad de från början varit ämnade att blifva, och detta är icke af en så liten betydelse. Ty om vi få tro uppgiften i en tidning för några

dagar sedan, utgör antalet skarpskyttar för närvarande 17,000 man eller mera än hela vårt fotfolk, som icke är mer än omkring 13,000 man, så att jag tror, att det icke är nyttigt att i detta fall göra någon ändring.

Hvad åter beträffar frågan att förkorta öfvergångstiden och afskeda våra indelta soldater, vill jag icke tro, att Herrarne på allvar kunnat förutsätta, att vi skulle begå ett sådant våld. Om dessa soldater hafva kontrakt med rust- och rotheållarne att få tjena så länge de äro tjenstbara, kunna de väl icke ryckas från torpen och sättas på bar backe inom kortare tid än 15 år. För min enskilda del tror jag icke, att detta kan gå på ens 15 år, utan att de i många fall skola hafva rätt att tjena i 30 år. Om vi nästa år börja att värfva de nya soldaterna, hafva vi ännu kvar den indelta soldaten, och då hafva vi en dubbel stam. Ja, mine Herrar, runka icke på hufvudet, jag anser det icke möjligt att på detta sätt handlöst kasta bort dem.

Jag beklagar, att Friherre Leijonhufvud framkommit med sin motion, ty det bevisar, att han icke gerna vill, att den föreslagna lagen om försvarets ordnande skall gå igenom i Andra Kammaren. Ty, såsom Herrarne veta, åstadkommes genom nämnda förslag något, som går i en annan riktning än hans yrkande om 120 dagars öfnings-tid, hvilket jag anser vara för mycket. Låt om oss först tillse, om vi kunna behöfva 120 dagars öfnings-tid. Jag tror det icke, då vi i så många år kunnat vara nöjda med 30 dagar. För min del anser jag en öfnings-tid af 60 dagar vara nog och fullt tillräcklig.

Jag anhåller också att få detta mitt gensvar medskickadt till Utskottet.

Grefve Björnstjerna: Jag ber om förlåtelse att jag måste svara ett par ord.

Den värde talaren påstod, att anledningen dertill, att stammen nu föreslagits till allenast 25,000 man, under det den år 1878 föreslagits till 30,000, var den, att enligt det nu framlagda förslaget stamsoldaten skall stå kvar i 12 år. Ja, det vill säga i beväringens första uppbåd samt utan betalning. Det finnes enligt det Kongl. förslaget icke mer än 25,000 man aflönade stamsoldater, de öfrige äro sådana, som sedan de fått afsked fortfara att tillhöra första uppbådet, ända tills de vid 32 års ålder öfverföras till landstormen. Dessa uppbära ingen aflöning. En verklig aflönad stam finnes således icke enligt förslaget till högre antal än 25,000 man. För min del sätter jag visserligen äfven värde på dessa andra oaflönade, uppgående möjligen till ett antal af omkring 20,000. Dock icke får man skatta deras användbarhet allt för högt, ty en karl, som tager afsked vid 22 eller 23 års ålder, då avslutar sina vapenöfningar samt återvänder hem för att egna sig åt borgerliga sysselsättningar, icke kan denne komma ihåg särdeles mycket af sin vapentjenst, om han inkallas till tjenstgöring t. ex. vid 31 å 32 års ålder. Bättre än intet är det alltid, men mycket är det ej. Mitt påstående är således fullt riktigt, att endast 25,000 aflönade stamsoldater finnas enligt det nu framlagda förslaget och att Herrarne sjelfve 1878 föreslogo 30,000 man. Detta om stammen.

Hvad skarpskytterörelsen beträffar, veta Herrarne noggsamt, att det icke finnes en varmare vän deraf än jag, men jag tror icke att skicklighet i skjutning kan ersätta hvad som förloras genom 20 dagars kortare öfning på andra områden. Om ofullständigt vapenöfvade, må vara att dessa kunna skjuta något litet, sättas in i en mera öfvad trupp, så förrycka de öfningarnes gång. Man måste för dessa personer bilda särskilda afdelningar, hvilket med den korta beväringsofningen icke kan vara lämpligt. Hvad rytteriet angår, hör jag att den siste talaren vill förstå att skjutfärdighet bidrager till ridfärdighet.

Den ärade talaren måtte missförstått mig, när han talade om att jag ville kasta bort den indelta soldaten. Nej, det vill jag visst icke göra, han skall nog få stanna kvar i 15 år till; men icke blir vår stående här talrikare, om det nya förslaget antages, än nu. Herrarne torde påminna sig att enligt nämnda förslag skola under de första öfningsåren endast omkring 3,000 man årligen uppsättas. Då nu minst 1,500 årligen afgå från den indelta armén och ännu flera, blir ju följden den, att den stående hären snarare minskas än ökas från den värfvade. Jag har emellertid icke gjort någon anmärkning mot proportionen mellan afgående och nyinkomna stamsoldater, jag påstår blott att dessa gamla indelta soldater icke komma att trifvas bra tillsammans med de unga; de ena anse sig kunna mer, de andra anse sig vara dugtigare och detta kommer att framkalla slitningar hvilka icke äro helosamma för godt samarbete.

Hvad slutligen beträffar frågan att öka antalet stamtrupper från 25,000 till 30,000 man eller till likhet med 1878 års förslag, vill jag blott påpeka, att enligt sistnämnda förslag var trängén mindre än den nu föreslagna och att det således nu snarare erfordras en större stam och icke en mindre, om man vill hafva en lika stor styrka stridande som då — trängén är nemligen *icke stridande*.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad; hvarefter den förevarande motionen jemte de i anledning af densamma nu afgifna yttranden hänvisades till Riksdagens Särskilda Utskott.

§ 5.

Föredrogs och lades till handlingarne Lag-Utskottets Utlåtande N:o 1, i anledning af verkställd granskning af Riksdagens Justitieombudsmans embetsförvaltning.

§ 6.

Herr *P. G. Petersson* i Brystorp anmälde en motion, i fråga om afskrifning af frälseränta, som från hemman och lägenheter till enskilde utgår.

Denna motion, som erhöll ordningsnummern 92, bordlades.

§ 7.

Herr *E. A. Lundblad* erhöll ledighet från riksdagsgöromålen uu-

der 8 dagar från och med den 10 innevarande månad, i anledning af inträffadt dödsfall inom hans familj.

Äfvenledes beviljades ledighet från riksdagsgöromålen för:

Herr	<i>H. L. Rydin</i>	under 8 dagar från och med den 8 Februari,
och	„ <i>E. von der Lancken</i>	„ 8 „ „ „ 10 „
	„ <i>F. G. Sandwall</i>	„ 12 „ „ „ 12 „

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

Stats-Utskottets Memorial N:o 2, angående öfverlemnande till Särskilda Utskottet af åtskilliga till Stats-Utskottet hänvisade motioner;

Lag-Utskottets Memorial N:o 2, angående öfverlemnande till Särskilda Utskottet af en till Lag-Utskottet hänvisad motion; och

samma Utskotts Utlåtande N:o 3, i anledning af väckt motion om förklaring af eller tillägg till 26 kap. 1 § Byggningsbalken.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.